

szerének súlypontja az írásra, Elyoté a beszédre esik. Mulcaster sokkal tovább megy és kimondja a nagy elvet, hogy a klasszikus nyelveket előzze meg az *anyanyelv*. Ennek az egyszerű, látszólag magától értetődő elvnek a kimondása Mulcastert a legmodernebb angol pedagógusok közé emeli. Három századnak kellett elmulnia, míg Mulcaster kívánsága Angliában beteljesedett. Csak 1867-ben történt először, hogy a City of London School-ban az anyanyelvi tanítást bevezették. Mulcaster az anyanyelv iránti érdeklődésével nem áll egyedül. Elyot jó példával járt elől: dacára a renaissance erős hatásának, nem latinul, de anyanyelven írta meg 1531-ben a már említett munkáját, *The Governour-t*, amely angol nyelven írott pedagógiai munka. Példáját követték Latimer, Ascham, Wilson stb. Mulcaster volt azonban az első és sokáig az egyedüli, aki az angol nyelvnek, mint tantárgynak az előjogait hangoztatta. Kár, hogy a nagy elvnek, hogy t. i. az anyanyelvnek meg kell előznie minden más nyelv tanítását, — az inductiv tanítás szempontjából való méltatását nem találjuk e könyvben.

Benndorf Cornelia munkájának kétségtelen érdeme, hogy nem másodkézből merít, hanem eredeti forrástanulmányokon épült fel. Felsorolja az idevágó irodalmat is. Kár, hogy e repertorium nem kiemertő. Megelégszik a német és angol könyvek és cikkek felsorolásával; franciát egyet sem említ. Nincs tudomása pl. Gabrielle Coblence-nek Aschamról írott magvas cikkéről stb.*

Akik e korrallal foglalkozni akarnak vagy általános áttekintést akarnak a 16. sz. angol pedagógiájáról nyerni, dacára fogyatkozásainak, — haszonnal forgathatják Cornelia Benndorf munkáját.

Molnár Oszkár.

*

Report of the Commissioner of Education for 1904, volume 1.
(Washington, 1906, CIV + 1176 lap).

Ennek a Jelentésnek különös érdekességet és becseset kölcsönöz az a körülmény, hogy ép oly részletes, mint szakszerű feldolgozásban megtaláljuk benne az 1904. évi st.-louis-i világkiállítás tanügyi csoportjainak méltatását; még pedig ebben az 1. kötetben (863—998. lap) egyelőre az Egyesült-Államok tanügyével, továbbá főiskoláinak és tudományos intézeteinek monografiáival találkozunk, melyeket az arra leg-hivatottabb tényezők szerkesztettek. Ezek a tanulmányok, melyekhez G. E. Gay írt tájékoztató és összefoglaló bevezetést, felölelik az illető

* Un pédagogue anglais au XVI-e siècle. Roger Ascham. — Revue Pédagogique. XXXIX. kötet. 435—48. 1.

állam iskolaügyének szervezetét és kiállításának méltatását s ennek révén mind a kiállítást a helyszínén tanulmányozó szakférfiakra, mind a távolmaradottakra rendkívül tanulságosak, mert összegyűjtve és egyetemes elvek szerint feldolgozva nyújtják az Egyesült-Államok mai kulturájának hiteles képét. A kiadó-szerkesztő bevezetése után még két önálló értekezéssel találkozunk: H. J. Rogers a közoktatásügyi csoport elnöke a kiállítás tanulságairól értekezik; A. T. Smith pedig mint a jury tagja, röviden jellemzi és bírálja ennek a csoportnak egyes részeit. Rogers szerint a két legjobban kiemelkedő tanulság: az Egyesült-Államok egyes államai tanügyi kiállításainak hasonlósága, amely mellett szól, hogy Amerikának is van egy nemzeti közoktatásügyi és nevelési rendszere, másrészt a humanioráknak az ipari nevelés alá rendelése az idegen államok kiállításaiiban; Smith pedig a kiállítás tetsetős és festői voltát állítja oda az ilyen vállalatok sikerének elengedhetetlen feltételül.

A többi nagyobb szabású tanulmány közül kiemeljük és az érdeklődőknek figyelmébe ajánljuk a következőket. A növés statisztikája (Boas F. és Wissler Cl., 108 lap): a worcesteri iskolák tanuló ifjúságán végzett anthropometriai vizsgálódások táblázatos eredményeit és tudományos feldolgozását adja. 115 lapon összeállítják az összes német egyetemeknek a tanárok nyugdíjára és évjáradékára vonatkozó szabályzatait, annak ötletéből, hogy Carnegie tíz millió dollárt adományozott az amerikai tanárok részére rendelt nyugdíjalapra. A párisi egyetem története alapításától a középkor végéig (John. W. Hoyt, 40 lap). Különböző jelentések az iskolai alkoholelles mozgalomról és tanításról (51 lap). Züllött gyermekek vétségeinek statisztikája Németországban (14 lap). Két tanulmány (799—833, 833—861. lap) foglalkozik Anglia közoktatásügyével a legújabb 1902-iki törvények alapján; 846—47. lapon szemléltető módon mutatják be a tanításnak új szervezetét a legelső foktól a főiskoláig. Svédország közoktatásügyét (767—797. lap) a svéd kormánybiztosnak, Lagerstedtnek a st.-louisi kiállításra készített monografiája alapján ismertetik részletesen. Maga a nevelésügyi főbiztos a következő három értekezéssel van képviselve ebben a kötetben (1129—1144. lap): A műveltség fogalma; a művészi nevelés mint az iparra való nevelésnek alapja; a szerszámmal űzött kézimunkának intellektuális értéke. A 715—766. lapon két alaskai tanár, Kelly és Willard, közli a délkeleti Alaska *Hingit* nyelvének grammatikáját és szójegyzékét, amire filologusaink figyelmét hívjuk fel. Az összefoglaló bevezetés végén Harris főbb tételei szerint táblázatosan csoportosítva bemutatja magának a Bureau of Education-nak pénzügyi szükségletét 1867-ben történt alapítása óta napjainkig, amiből álljon itt csak a következő két jellemző és imponáló adat: a tisztviselők

fizetése 12,592 dollárról (1870-ben csak 5400 d.) 53,140 dollárra emelkedett, az évi jelentések nyomtatásának költségei 84 dollárról 31,800 dollárra (1897-ben 61,454 d.).

Ime mutatóba a vaskos és tartalmas kötetből, mely a tanügy iránt érdeklődőknek minden lapon tanulságos adatokkal szolgál.

K. F.

★

Röpiratok a sexuális pedagógia köréből:

1. *Die Studentenschaft und der akademische Bund «Ethos», von Franz Schulze*, (a «Comenius-Blätter für Volkserziehung» különnyomata 1905. 1. füzet 15 lap).

2. *Az egyetemek és főiskolák polgáraihoz*, a budapesti kir. m. tud. egyetem orvoskari tanártestületének megbízásából írta *Szentlőrinczi Liebermann Leó, dr.* (kiadja a budapesti tud. egyetem orvostudományi tanártestülete, 1906, 24 lap).

3. *Hasznos tudnivalók ifjak számára* Orvosi tanácsok, írta *dr Iványi Ernő* szakorvos stb. (Budapest, 1905, kis 16 lap, ára 30 fil.).

4. *Worte der Eltern an die schulmündigen Söhne.* Im Auftrag der Elternkonferenz verfasst von *Alois Fluchar* (Wien, a «Gesunde Erziehung» című egyesület kiadása, 1906, 8 lap).

nemi élet főleg az ifjúságra való vonatkozásaiban az utóbbi években állandóan napirenden van: se szeri, se száma azoknak a könyveknek, füzeteknek és röpiratoknak, amelyeket ez a fontos kérdés megérint; köztük elég olyan, amely beéri merő általánosságokkal és szüntelen hangoztatott közhelyekkel. Már többször mutattam rá, hogy ebben a küzdelemben is immár nem szavakra, hanem tettekre van szükség, s minthogy a felsorolt füzetek ebbe a kategóriába tartoznak, hasznos útmutatásokat adván arra nézve, hogy hova, mikor s hogyan kapcsolhatjuk be a cselekvést, a felsorolt sorrendben röviden szóvá teszem őket.

1. Egy lelkesen és meggyőzően megírt hívó-szózat és propagandacikk ez, melynek szerzője egy berlini bölcsészethallgató s amelynek jelentőséget az a hely ad, ahol megjelent. Szól pedig a felhívás mindazoknak az egyetemi polgároknak, akik a tömegeből kiválva, tiszta erkölcsös életmódot óhajtanak folytatni, melyre az «Ethos» c. szövetségben nyílik legjobb alkalom. Érdekes találkozása az eszméknek, hogy ebbeli törekvésében csaknem szószerint mondja azt, amit Liebermann füzetében imígy fejez ki a 21. lapon: «Katonákat akarunk toborozni erre a nagy társadalmi küzdelemre, katonákat a legműveltebb értelmi osztályból, az egyetemi és főiskolai polgárok köréből.»

Ép négy éve, hogy «Főiskolai erkölcsnemesítő egyesületek» c. felolvasásomban (l. «Magyar Pædagogia» XII. évf. 193—205 lap)